

Всеукраїнський науково-навчальний консорціум
Ukrainian scientific-educational consortium

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ННВК «ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ КОНСОРЦІУМ»
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СЕРТИФІКАТ

УЧАСНИКА ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В АГРАРНІЙ НАУЦІ: СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ»

(Держ. реєстр. УкрІНТЕІ № 423 від 21 вересня 2020 р.)

МУДРАК ГАЛИНИ ВАСИЛІВНИ

Президент Консорціуму
Г.М. Калетнік

5-6 листопада 2020 р.
м. Вінниця

Ректор ВНАУ
В.А. Мазур

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний аграрний університет
ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»
Поліський національний університет
Миколаївський національний аграрний університет
Подільський державний аграрно-технічний університет
Департамент агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів
Вінницької обласної державної адміністрації

**ПРОГРАМА
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Напрями досліджень в аграрній науці: стан та перспективи»**

5-6 листопада 2020 року
ВНАУ, вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, Україна
Захід внесено в реєстр УкрІНТЕІ (посвідчення № 423 від 21.09.2020 р.)

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННИЦЬКИХ ТА ПЛОДООВОЧЕВИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ

(корпус № 2, ауд. 2521)

Голова секції: РАЗАНОВ Сергій Федорович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології та охорони навколишнього середовища факультету агрономії лісівництва.

Секретар секції: ШЕВЧУК Вікторія Вікторівна – кандидат сільськогосподарських наук, старший кафедри екології та охорони навколишнього середовища факультету агрономії лісівництва

- 13³⁰-13³⁵ **«Продуктивність сучасних сортів сої в умовах Поділля»**
БАХМАТ Олег Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, карантину і захисту рослин
Подільський державний аграрно-технічний університет
- 13³⁵-13⁴⁰ **«Характеристика сортів роду *Dahlia Cav.*, що досліджуються в умовах експозиційної ділянки ВНАУ»**
ЦИГАНСЬКА Олена Іванівна – кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри лісового, садово-паркового господарства, садівництва та виноградарства
Вінницький національний аграрний університет
- 13⁴⁰-13⁴⁵ **«Удосконалення технологічних прийомів вирощування гороху посівного»**
ТЕЛЕКАЛО Наталя Валеріївна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва, селекції та біоенергетичних культур
Вінницький національний аграрний університет
- 13⁴⁵-13⁵⁰ **«Врожайність та динаміка плодоношення рослин кабачка залежно від мульчування ґрунту в умовах Лісостепу Правобережного»**
ПАЛАМАРЧУК Інна Іванівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісового, садово-паркового господарства, садівництва та виноградарства
Вінницький національний аграрний університет
- 13⁵⁰-13⁵⁵ **«Оцінка стану лісових екосистем П'ятничанського парку м. Вінниці»**
МУДРАК Галина Василівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища
Вінницький національний аграрний університет

ДОПОВІДЬ

кандидата географічних наук, доцента Мудрак Г.В.

На тему: «Оцінка стану лісових екосистем

П'ятничанського парку м. Вінниці»

Важливою складовою природної та історико-культурної спадщини України є старовинні парки, стан рослинності яких заслуговує посиленої уваги з естетичного, екологічного та господарського погляду. Відомо, що парки відіграють значну рекреаційну, виховну і просвітницьку роль у сталому розвитку суспільства, мають значний світоглядний і емоційний вплив на людину. Найкраще збережені парки Вінниччини, зокрема і міста Вінниці, отримали статус заповідних об'єктів і ввійшли до складу ПЗФ України (39 парків площею 821,8 га, 0,03 % заповідності), що, відповідно до законодавства, мало би гарантувати їм державний захист і сталий розвиток.

Проте, відсутність своєчасного догляду за насадженнями та інтенсивність рекреаційних навантажень часто призводять до незворотних змін у паркових лісових екосистемах і втрати унікальних ландшафтних комплексів. Тому, метою дослідження було встановити реальний екологічний стан дендрофлори П'ятничанського парку м. Вінниці (життєвість екосистеми зелених насаджень, ступінь їх рекреаційної дигресії) з подальшою оптимізацією умов зростання та підтриманням біотичного і ландшафтного різноманіття. Інвентаризація паркових насаджень проводили методом маршрутних обстежень. Фітосанітарний стан дендрофлори оцінювали за зовнішніми анатомо-морфологічними ознаками (шкала Н.П. Красинського і Ю.З. Кулагіна). Ступінь рекреаційної дигресії встановлювали за методикою Н.В. Фоменка.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «П'ятничанський парк» має загальну площу 32 га, що розташований у межах території м. Вінниця (мікрорайон «П'ятничани»). Наразі природоохоронний об'єкт перебуває у користуванні Вінницького обласного високоспеціалізованого ендокринологічного центру.

ППСПМ «П'ятничанський парк» належить до парків ландшафтного типу. Він був створений на місці корінного типу лісу подільських свіжих грабових дібров упродовж середини XVIII ст. та середини XIX ст. Це своєрідний природний куточок, банк генофонду рослинного світу, цінна територія, яка має суттєве навчально-пізнавальне, туристично-рекреаційне, естетичне, шумо- і пилозахисне та історико-культурне значення, створення сприятливого мікроклімату та збереження психологічного здоров'я населення.

У парку зростало понад 80 порід дерев, але зараз така кількість видів і форм не збереглася. Вони контрастують між собою формами і кольором стовбурів і крон – наприклад, темні ялинові бори й групи світлої білої акації, поодинокі сосни та масиви в'язів і дубів.

Парк містить значну кількість фітоценозів, це визначає його своєрідність, сприяє створенню атмосфери затишку і естетичності. Найбільшу цінність парку становлять 90-річний масив модрини європейської і ялини звичайної.

Характерною рисою всієї композиції насаджень є чисельні дендрологічні групи із листяних і шпилькових порід, з яких доречно виділити сосни звичайної, ялини і вікові дуби на галявинах і мальовничих схилах балки. Південний край балки має декілька джерел ґрунтової води, яка утворює невеликий ставок (замулений і на значній стадії заростання).

Рідкісними в парку є модрина польська, дуб червоний, берека звичайна, катальпа бегонієвидна, горіх чорний, бук червонолистий.

Чимало в парку є невеликих березових дендрогруп, масивів білої акації, тополі канадської й інших порід. Перед фасадом лікувальних корпусів облаштовані квітники, живоплот з бірючини, жимолості, свидини, спіреї, самшиту вічнозеленого, шовковиці, горобини, липи і горіха грецького.

У межах парку трапляються раритетні види рослин, які підлягають індивідуальній охороні – скополія карніолійська, проліска дволиста, первоцвіт весняний, зозулинець пурпуровий, зозулині сльози яйцеподібні тощо.

Реліктовими тут є: бруслина мала, брусниця карликова, плаун булавовидний, рутвиця смердюча тощо.

Дуже рідкісними є шеверекія подільська, зіновать подільська, чебрець повзучий, анхуза Баррельє, келерія різнокольорова, аконіт несправжньо-протиотруйний та ін.

Є регіонально-рідкісні рослини нашої місцевості: цибуля ведмежа (черемша), вужачка звичайна, льон тонколистий, конюшина паннонська, верес звичайний, ефедра двоколоса, в'язіль увінчаний та інші.

Наразі у насадженнях парку відбулися суттєві зміни. На окремих ділянках почали утворюватися спонтанні асоціації. Відмічено деградацію ландшафтів, значне збіднення флори та випадання декоративних і екзотичних таксонів на фоні посиленої неконтрольованої рекреаційної активності. При цьому, рекреаційна цінність парку досі залишається достатньо високою. Ступінь дигресії природних комплексів П'ятничанського парку прямо залежний від рекреаційного навантаження, яке досить значне і майже не регулюється.

Дослідження лісових насаджень парку, виконані по кожній з 4-х виділених ділянок та проведені з визначенням породного складу і дендрозологічної, екологічної й декоративної цінності паркових насаджень. Для парку відмічається III-IV стадії дигресії, тобто лісові екосистеми опинилися за межею стійкості. Оцінка стану рослин показала, що дерева у парку мають ознаки зовнішніх симптомів порушень: часткове всихання пагонів; всихання дерев повністю; укорочення приросту; ураження рослин хворобами і комахами-шкідниками; стовбури мають морфологічні дефекти. Також визначено розташування сухих, всихаючих і аварійних дерев; у окремих композиційних форм деревно-чагарникової рослинності знизилася естетична цінність і привабливість; відбулося захаращення окремих частин парку. У результаті надмірного заселення деревно-чагарниковою рослинністю окремих ділянок відбулося пригнічення одних порід дерев іншими, більш стійкими й тіневитривалими видами.

Наразі П'ятничанський парк потребує впорядкування і оновлення. За результатами обстеження ландшафтно-просторової структури парку запропоновано сформувати наступні функціональні зони: охоронну, репрезентативну, спортивну, активного дитячого відпочинку, ландшафтно-рекреаційну, тихого відпочинку.

Територія парку потребує термінових заходів реабілітації: відновлення структури насаджень; здійснення постійного моніторингу за екологічним станом насаджень і водних екосистем; збереження та охорона вікових насаджень; встановлення ємності території; впорядкування виділення і впорядкування функціональних зон; здійснювати догляд за зеленими насадженнями, включаючи санітарні рубки, рубки реконструкції та догляду з підсадкою дерев і чагарників ідентичного видового складу замість загиблих, вживати заходи щодо запобігання самосіву, збереження композицій із дерев, чагарників й інших декоративних рослин, трав'яних газонів і рекомендувати заходи збалансованого природокористування.

Варто розглядати озеленення не лише з позиції практичної користі для людини, але як основу збереження біорізноманіття й існуючих екологічних зв'язків природних угруповань, що відповідає Пан-Європейській Стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Європейська Ландшафтна Конвенція, яку Україна ратифікувала у 2005 році, має забезпечити «прагнення» громадськості насолоджуватися ландшафтами високої якості та відігравати активну роль у розвитку ландшафтів. І у вирішенні цього завдання необхідна солідарна діяльність ландшафтних архітекторів, екологів і садівників, скоординовані дії на рівні планування і проектування ландшафтів.